

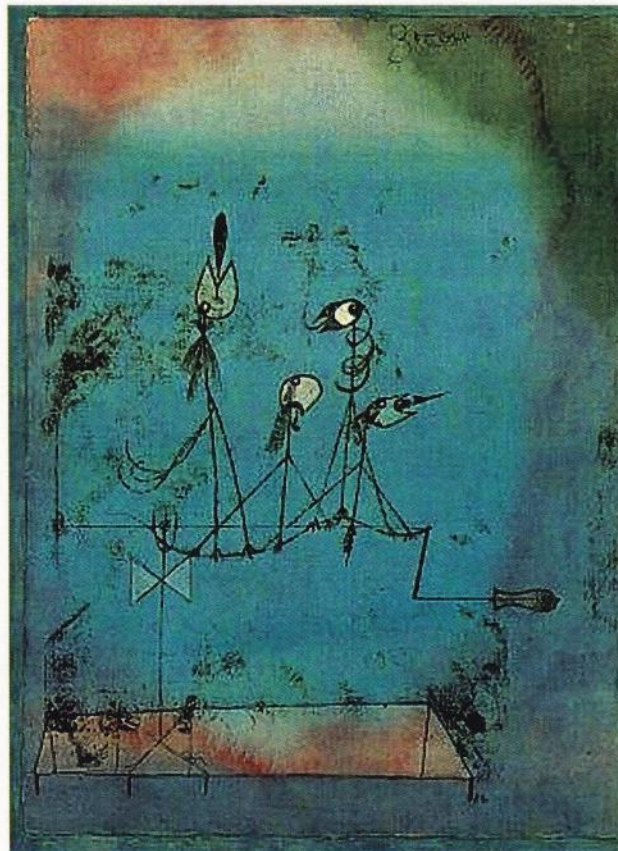
چاپ چهارم

انشارات ناهید

پیتر ویک

سرگذشت موسیقی راک

ترجمه و پژوهش: پرتو اشراق

سرشناسه	: ویک، پتر، ۱۹۵۱- م. Wicke, Peter
عنوان و نام پدیدآور	: سرگذشت موسیقی راک: تحول فرهنگی به لحاظ زیباشناسی و عناصر اجتماعی / پتر ویک؛ ترجمه و پژوهش پرتو اشراق.
مشخصات نشر	: تهران، ناهید، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	: ۵۴۴ ص.
شابک	: 978-964-6205-98-7
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان اصلی: Rock musik
یادداشت	: کتاب حاضر از متن انگلیسی با عنوان Rock musik: culture, aesthetics, and sociology به فارسی برگردانده شده است.
موضوع	: راک (موسیقی) - تاریخ و نقد.
موضوع	: موسیقی - فلسفه و زیبایی‌شناسی
موضوع	: موسیقی - جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: فرهنگ همه‌پسند
شناسه افزوده	: اشراق، پرتو، ۱۳۲۰ - ۱۳۹۱، مترجم.
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۸ ۴ س ۹۴ و / ML ۳۵۳۴
رده‌بندی دیویی	: ۷۸۱/۶۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۷۸۴۰۰۳

- چاپ اول: ۱۳۸۹
- چاپ دوم: ۱۳۹۷
- چاپ سوم: ۱۳۹۸
- چاپ چهارم: ۱۳۹۹

● پتر ویک
● سرگذشت موسیقی راک
● ترجمه و پژوهش: پرتو اشراق
● حرفه‌چینی: شبستری
● چاپ چهارم: ۱۳۹۹
● چاپ دوستان
● شمارگان: ۱۷۰ نسخه
● همه حقوق محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر روش (بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره انتشارات ناهید در سیستم‌های رایانه‌ای و بخش) بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است.

- سایت: www.nahid.com
- پست الکترونیکی: nahidbooks@yahoo.com
- فروش اینترنتی: www.behanbook.ir

فهرست

درآمد	۹
مقدمه	۱۱
۱. «روی بتهوون حساب کن»: در هنر	۲۹
۲. «راک در جهت عقربه ساعت»: ظهور	۶۹
۳. «مراحتماً دوست بدار»: حس زیبا	۹۹
۴. «نسل من»: موسیقی راک و خُرده فرهنگ‌ها	۱۳۷
۵. «انقلاب»: اندیشه راک	۱۶۳
۶. «فقط به خاطر پول آمدیم»: تجارت راک	۱۹۷
۷. «آشوب طلبی در انگلستان»: عصیان پانک	۲۲۹
۸. «پسران سرکش»: نظریه زیباشناسی در باب تولید موسیقی	۲۵۹
۹. ختم کلام: «زمان تغییر»	۲۸۹
پیوست	۳۰۳
بعضی مراجع مفید برای تحقیق بیشتر	۴۹۹

درآمد

در نگاه اول این تصوّر ممکن است به ذهن درآید که تفرّس در باب موسیقی راک و انواع مربوط نیازی به درآمد ندارد. اما از آنجا که قرار است راک را به لحاظ موجودیت فرهنگی، به عنوان عنصر و ابزار زیباشناسی بنگریم، کار کمی سخت می‌شود، به قدری که فکر می‌کنیم درآمدی لازم است که خواننده را برای شروع مطلب آماده کند. احتمال دارد بعضی خوانندگان از تولّد و خاستگاه راک اطلاع داشته باشند، ولی آنچه نمی‌دانند بستر حرکتی آن در موضع سیاسی/اجتماعی/هنری/فرهنگی است که موضوع کتاب حاضر است. مانند اغلب پدیده‌های اجتماعی راک نیز که در جوامع آمریکایی و اروپایی به عنوان انگیزه جنبش‌های اعتراض‌آمیز سیاسی شناخته شده، دارای ابعاد و اضلاع متفاوت است، یعنی دارای وجوهی است که به شخصیت و کیفیت آن حیات می‌بخشد. پرداختن به موسیقی راک برای علاقمندان و حتّی حرفه‌ای‌ها آسان نیست، به‌ویژه امروز که چند دهه از تولّدش می‌گذرد و طی زمان دچار تغییر هویت شده، در بعضی موارد بیش از نامی از آن باقی نیست. ورود به مرحله عناصر راک مقدمات نظری و عملی کافی لازم داشته، و تا زمانی که آوازنویسان پاپ ضرورتی در تغییر فرهنگی آن به لحاظ بافت و ساختار احساس نکردند، هرگز وارد میدان راک نشدند.

راک اشاره به جنبش و شتاب دارد. در جامعه‌ای که (مانند جامعه آمریکا) مدرسه و خانواده تعصبات و اعتقادات خود را به فرزندان نوجوان خویش تحمیل می‌کردند شاید هرگز کسی فکر نمی‌کرد که حاصل این فشارهای غیرمنطقی به خلق جهان شگفت‌انگیزی بدل می‌شود که با نیروی بلند و پایان‌ناپذیر خود ده‌ها سال دوام می‌آورد. از منظر هنر، راک یک مقال کاملاً جدّی است که در اکثر جوامع جهان، حتّی دورافتاده‌ترین فرهنگ‌ها رد پای خود را به روشنی بر جای نهاده است. از این رهگذر

حتی مردم قبایل آمریکای جنوبی که در انبوه‌ترین جنگل‌ها، گمنام و مخفی زندگی می‌کردند بی‌بهره نماندند. راک ناگهان در کوتاه‌زمان شرق و غرب عالم را فراگرفت و نهضت‌هایی از همه دست با انواع مقاصد و هدف‌ها به وجود آورد. برای دریافت این حرکت‌های ملی که در سطح کشورها انجام گرفت مطالعه تاریخ مفید است (نگاه کنید به تاریخ سیاسی بریتانیا و شرح افت و خیزهای سیاسی / اقتصادی که با دخالت سرمایه‌داری - کاپیتالیسم - پس از جنگ دوم تا حدود اواخر دهه ۷۰ جامعه انگلستان را درنوردید).

علاقمندان موسیقی که به شکل حرفه‌ای مساله را دنبال می‌کنند به اهمیت مطالبی از این دست واقفند. دیدگاه‌های فرهنگی موضوع راک اکنون برای نخستین بار در ایران مورد نظر قرار می‌گیرد. از این رو به تصور ناشر ایرانی، نگاه از موضع فرهنگی بهترین شکل ورود به مطلب بوده است.

پژوهنده کتاب مراتب سپاس خود را از آقای مسعود کریمی مدیر دانش‌دوست انتشارات ناهید به خاطر ابراز علاقه به مطلب اعلام می‌دارد و مثل همیشه از مساعدت‌های خانم پارمیس اشراق بهره‌مند بوده است.

پرتو اشراق

دزاشیب - زمستان ۱۳۸۷ خورشیدی

نورهای رنگی ستون به ستون شکل می‌یابد؛ این یکی گاهی در دیگری فرو می‌رود، بر زمینه سیاه صحنه، مثل مارهای جنگل گرم در هم می‌تابند و بعد جدا می‌شوند، آبی، قرمز، سفید؛ به الوان مختلف؛ از پشت عدسی نورافکن‌های درشت، نورهای دسته و به هم پیوسته بیرون می‌آید. سالن از غوغای حاضران می‌لرزد. خواننده قدم بر صحنه می‌گذارد، چراغ‌های چشمک‌زن سرخ و نقره‌ای لحظه‌ای به دیدگانش برق می‌اندازد. موسیقی با ضربات کوبنده سازهای ضربی آغاز می‌شود... صحنه تغییر می‌کند: در سالن رقص سایه رقصندگان در نورهایی که از عدسی‌های فرنل^۱ رد شده تکان می‌خورد. صداها و تمهیدات صوتی را تا آخرین درجه بلند کرده‌اند. رقصندگان با موسیقی درآمیخته‌اند و هیچ چیز این پیوند را نمی‌گسلد. نیرویی که بدن آن‌ها را به جنبش وامی‌دارد ظاهراً تمام‌شدنی نیست... صحنه تغییر می‌کند: پسر ۱۴ ساله‌ای گوشی استریو به گوش دارد. چشم‌هایش را بسته است. دیوارهای اتاقش پر از پوسترها و آگهی‌هاست. صفحه‌ای روی گرامافون می‌گردد. سرش را مرتب تکان می‌دهد، که با ریتم موسیقی همراه است؛ می‌توانیم حدس بزنیم چه نوع موسیقی از طریق سیم‌باریک گوشی وارد گوشش می‌شود.

موسیقی راک - چه کسی می‌تواند چشمان خود را بر شنوندگان و جوانان مشتاقی که به طور انکارناپذیری به آن دل بسته‌اند ببندد؟ در پس این همه توصیف، کیفیت و نمود چه معنایی نهفته است؟ چه افسونی در این موسیقی است؟ آیا از این افسون‌ها

۱. Fresnell. عدسی گرد با دوایر متحدالمركز که در نورافکن‌ها به کار می‌برند، برای این‌که نور را حجم‌دار کرده باشند. این عدسی را به نام مخترعش خوانده‌اند. -م.

تجربه واقعی هم بیرون می‌آید؟ از ریتم‌های کوبنده و ماشینی این موسیقی کدام معنا، کدام ارزش فرهنگی می‌تراود؟ این صداها تند و تیز چگونه از طریق آواز به حاضران منتقل می‌شود و آن‌ها را به هیجان می‌آورد؟ این همه غوغا آیا از ریتم است، یا از هارمونی، و یا ملودی؟

این کتاب سعی می‌کند جواب مناسبی به این پرسش‌ها بدهد. در جستجوی اصیلت فرهنگی و زمینه‌های اجتماعی موسیقی راک است، در پی ساختاری است که شیوه‌های گوناگون و رنگارنگ از آن برمی‌خیزد که چون در عرصه توسعه قرار گرفته، به شکل پیامی با معانی ویژه جلوه می‌کند و نفوذ خود را به طور عمیقی در ذهن و جان شنونده بر جای می‌گذارد. در ریشه‌های اجتماعی راک نیز تفرّس می‌کند، بر آن است که آن را از سایه روشن تاریخی خود، با زمینه‌های اسرارآمیزی که دارد خارج کند و تغییرات اجتماعی بزرگ و کوچکی را که ممکن است به علت آن به وجود آمده باشد بیان نماید و آشکار سازد. هدف واقعی این کتاب این است که معنای سطوح مختلف راک را که در زیر ظاهر آهنگین آن نهفته است نشان دهد و مفاهیم شیوه‌های متفاوت و گوناگون و روش‌های مختلف نوازندگی را توضیح دهد. آوازهای موجود و صفحاتی که در بایگانی‌ها نگهداری می‌شود ابزار مفیدی است، از طریق آن‌ها می‌توانیم به اندازه‌گیری‌های اجتماعی و حتی روابط سیاسی جوامع پیردازیم و مشخص کنیم که شنوندگان گوناگون به چه ترتیب و در چه حد با یک چنین پدیده بی‌سابقه‌ای مربوط می‌شوند.

هیچ چیز قادر نیست این بستر را تغییر دهد، نمی‌تواند در فرهنگ موسیقی قرن بیستم دخالت کند و آن را دیگرگون جلوه دهد، هرچه هست همان است که در آن روزهای شتابناک از بیتل‌ها ظاهر شد و یک فضای تازه به وجود آورد، بیتل‌ها به شهرت رسیدند. بیش از ۸۰ درصد از کیفیت‌های رسانه صوت که امروز در اختیار داریم به یکی از شاخه‌های متعدّد راک وابسته و پیوسته است. از این رو آنچه راکه موسیقی راک می‌خوانیم عرصه وسیعی است که دست‌های پراکنده خود را تا دور دست‌های پهنه گسترده صدا می‌فرستد و آرایش‌های نوینی به ظهور می‌رساند. در انگلستان و آمریکا به عنوان خاستگاه اصلی پاپ کلاسیک، هر ساله بیش از ده هزار صفحه ۴۵ دور و هشت هزار صفحه ۳۳ دور منتشر شده است، به این ترتیب بایک حساب سرانگشتی از بدو ظهور راک هر ساله بیش از یکصد هزار آواز در این زمینه تصنیف شده و انتشار یافته. در ژانویه ۱۹۷۳ از مرکز بین‌المللی موسیقی راک در هونولولو شاهکارهای حقیقی

راک - اند - رول^۱ از الویس پریسلی^۲ در مجموعه‌ای به نام الویس از هاوایی به شما سلام می‌کند، منتشر شد و آن‌ها که در مردم‌نگاری و مردم‌شناسی مطالعه می‌کنند با حیرت اعلام کردند که نیمی از مردم جهان از این مجموعه استقبال کردند این برنامه زنده نمایشی که بعدها به صورت صفحه انتشار یافت با پخش ماهواره‌ای در اختیار دنیا قرار گرفت. پخش ماهواره‌ای برنامه موسیقی در استادیوم ومبلی لندن و استادیوم جان کیدی در فیلادلفیا در اختیار سازمان توسعه بین‌المللی بود (با همکاری کشورهای استرالیا، روسیه، ژاپن، چین، فرانسه، و اتریش) و موفق شد، آنطور که آمار نشان داده، دو میلیارد نفر را در یکصد و پنجاه کشور پای تلویزیون‌ها بنشانند. به این ترتیب اگر بخواهیم راک را موسیقی مورد علاقه نوجوانان بخوانیم و ارتباطی را که میان سطوح مختلف جامعه به وجود آورده فراموش کنیم از مطلب دور افتاده‌ایم. تنها نوجوانان و جوانان نبودند که به این موسیقی علاقه پیدا کردند بلکه زمینه‌های فرهنگی جوامع هم مستقیم یا غیرمستقیم تحت تاثیر قرار گرفت و راک میان همه اقشار، هواداران پر و پاقرصی یافت. کار دیگری که بر عهده راک نهاده شده بود این بود که جوانان را به دیگر انواع موسیقی نیز راهنمایی می‌کرد. از طریق راک مردم به موسیقی سَبک هم پرداختند و ارکسترهای بزرگ (حتی سنفونیک یا فیلارمونیک) به رهبری موسیقیدانان بزرگ به اجرای بدون آواز ملودی‌های راک پرداختند. به فاصله کمی پس از ظهور بیتل‌ها ارکسترهای معروف جهان به تنظیم و اجرای آثار آنان اقدام کردند. واقعیت این بود که هر روز میانگین سنی علاقمندان راک بالاتر می‌رفت. امروز ۵۰ ساله‌ها (نسل بیتل‌ها) نیز به این موسیقی عشق می‌ورزند.

مفاهیم و معانی متعددی که به نوعی زمینه باوقار دست یافته، و از پی سالیان دراز زلال و روشن شده، پوشش راک را تشکیل داده، بر این نکته تاکید دارد که موسیقی پرتوانی از این دست شرایط خود را تحمیل می‌کند و نتایج فرهنگی توانمندی به دست می‌دهد که زمینه را برای تغییرات زیربنایی به وجود می‌آورد و سطوح غیرقابل تصویری را در دسترس می‌گذارد. این تغییرات منحصراً مربوط به مشکلات جوانان نیست، بل به شکل‌بندی و ساختار فرهنگ روزمره زندگی مربوط است که مدام زیر بمباران رسانه‌ای قرار دارد. به این ترتیب چشم‌اندازی که راک را به عنوان یک شیوه و مکتب نو در موسیقی (از شاخه‌های پاپ) نشان می‌دهد و آن را در عرصه پیشرفت و تکامل

1. Rock'n Roll

2. Elvis Presley

انتشارات ناهید

بعضی شکل‌های رنگین و گوناگون موسیقی که از اتفاق با عناصر توانمند توأمند، در طبقه‌بندی این هنر و کشف ریشه‌های آن، بیشتر به مناسبت‌های آیینی، اجتماعی، و تحولات جوامع در طول تاریخ، به‌ویژه در یکصد سال گذشته توار گرفته‌اند. اندک دانش به صوت، نغمه و چغانه باعث تعدیل و کسر نفرت و کینه‌ورزی منتقدانی خواهد شد که این نوع موسیقی را یکسره بی‌نام و نشان می‌خوانند. چندی از مراتب موسیقی نظیر پاپ، راک و البته هیپ‌هاپ به دلیل ریتم تند و جسارت‌آمیزی که دارند از جانب پژوهندگان طرد شده‌اند و آن‌ها را لایق نام موسیقی نمی‌دانند، درحالی که به لحاظ اجتماعی و امور سیاسی جوامع، به وجه کاملاً جوهری دارای استحکامند و بر مبنای اساسی استوار می‌گردند. این مبانی اساسی تابعی از متغیر اوضاع اجتماعی است و در هر دوره‌ای تغییر می‌کند، چنانکه جوانان و موسیقیدانان غرب در آشفته‌بازار سیاسی و اقتصادی امروز از موسیقی عرفان به عنوان پناهگاه استفاده می‌کنند تا از مخاطرات در امان بمانند و هنر خود را حفظ نمایند. در یکصد سال اخیر به علت خیزاب‌های خطرمنند و ولوله‌های بزرگ در بعضی شکل‌های موسیقی نوین ریتم تند، و خشمگین در انواع مختلف ظاهر شده و چون زوین بلندی به سوی سیاستمداران و گردانندگان جامعه، درمانده، به‌ویژه جوامع امپریالیستی شلیک شده است.

بحث ما در این کتاب موسیقی راک است، یکی از نیرومندترین شکل‌ها که به صورت یک عنصر اجتماعی درآمد و در اندک زمان نخست ایالات متحده، و سپس انگلستان و سراسر اروپا، و شرق دور و حتی روسیه کمونیستی را به‌طور شگفت‌انگیزی تکان داد، گرچه در اتحاد شوروی تمهیداتی برای دور کردن امواج موسیقی غرب اندیشیده بودند. چیزی که در این نوع موسیقی جریان دارد (چنانچه بعضی کسان بی‌اطلاع از موسیقی قضاوت کرده‌اند)، به قصد ترویج زشتکاری و کارهای ضداخلاق نیست، بل به افزایش جوهر قدرت در طبقات اجتماعی منجر می‌شود که پس از جنگ دوم بین‌المللی جوامع نوجوان و جوان را با صدها مساله غیرقابل حل به تکان انداخت، ماحصل این که نوجوانان و جوانان برای حقوق خود راهی جز این نیاموختند، و احتمالاً تنها راه همین بود.

کتاب حاضر گذشته از اشارت‌های مختصری که به جنبه‌های واریاسیون در شکل و قالب موسیقی دارد به واکنش دولت‌های غرب در برابر این موج قدرتمند می‌پردازد. چیزی نمانده بود که در انگلستان جوانان طبقه کارگر را که خواسته‌های مشروعی داشتند (ساختار جامعه انگلستان کارگری است)، به گلوله بپندند؛ خودداری کردند، گلوله‌ای به سوی نوجوانان شلیک نشد ولی پلیس مؤدب و معطر لندن دمار از روزگارشان درآورد، ولوله ادامه داشت تا عاقبت نخست‌وزیر وقت چاره‌ای جز وعده‌های سرخرمن ندید و با مؤذنه جامعه بی‌طبقه مصرفی در انتخابات پیروز شد.

تفصیل وقایع سیاسی را که منجر به حدوث موسیقی راک-اند-رول در ایالات متحده، و راک انگلیسی در انگلستان گردید در این کتاب خواهید دید و ریشه‌های آن را خواهید آموخت.

ISBN:978-964-6205-98-7

9 789646 *205987